

Јасминка Тодоров, помоћница министра одбране
за материјалне ресурсе

Предности домаћег развоја

Имајући у виду опредељење Србије да буде војно неутрална, сасвим је оправдано да сами развијемо и производимо кључна средстава наоружања и војне опреме. Улагање Министарства одбране у њихово истраживање и развој не треба посматрати само на основу трошкова већ као инвестицију, нешто што доноси нову вредност – каже помоћница министра уочи овогодишњег „Партнера“.

10

Јасминка Тодоров, помоћница министра одбране за материјалне ресурсе, доласком у Сектор за материјалне ресурсе, који је одувек слиовио за мушки, брзо се снашла.

Показује жељу да учи, окружила се стручним сарадницима, а као економиста већ је сагледала проблеме у раду и покушава да их реши. Заузела је одлучан став. Каже да добро

познаје систем одбране јер је некада радила у њему, као и проблеме официрске професије јер с официром дели живот. Разговарали смо са њом уочи сајма наоружања и војне

опреме „Партнер 2013“ и упитали је шта очекује од овогодишње манифестације.

– Са задовољством могу да кажем да је „Партнер“ постао традиционална манифестација, коју препознају произвођачи и купци средстава НВО у Србији, региону и свету. Како јачају потенцијали и резултати нашег војноиндустријског комплекса, тако расте и значај те манифестације у региону.

Министарство одбране, као покровитељ „Партнера“, организује сајам у светлу јединственог јубилеја с којим мало земаља у свету може да се похвали – 160 година постојања војне индустрије у Србији – па је и концепт организације прилагођен томе. Поред традиционалног приказа резултата истраживања и развоја Војнотехничког института и Јавног предузећа „Југоимпорт – СДПР“, ове године ће шест највећих домаћих произвођача из групације Одбрамбене индустрије Србије први пут самостално приказати своје производне програме.

Сајам ће се одржати у знатно отежаним условима и под утицајем последица светске економске кризе. Тим пре су очекивања већа и наша је обавеза да се скуп искористи и за информисање гостију из иностранства о укупним научноистраживачким, производним и ремонтним капацитетима Србије.

Очекивања су нам велика, имајући у виду уложени труд и резултате које је остварила одбрамбена индустрија у претходном периоду. С обзиром на то да смо на сајам позвали више од двадесет страних делегација, надамо се да ће их заинтересовати наши нови производи, те резултати које

смо остварили у области модернизације борбених система.

■ *Како објашњаваћете постојање да у време кризе, кад многа предузећа стагнирају, одбрамбена индустрија бележи раст производње и профита?*

– Постоји неколико фактора који то могу да објасне, али се морају посматрати у одређеном контексту. Светско тржиште НВО, а нама је то репер кад је реч о нашој одбрамбеној индустрији, с обзиром на то да је више од 90 одсто капацитета намењено извозу, јесте несигурно. Међутим, оно што је несигурно не значи да је и неповољно, јер креира и нове прилике. Те прилике створене су 2007. и 2008. године и ми смо знали да их искористимо, пре свега када је реч о опремању коалиционих снага у Авганистану и Ираку. Одбрамбена индустрија била је кадровски оспособљена да испуни очекивања у погледу квалитета производа, с обзиром на то да смо имали производе које је тржиште тражило и да смо били способни да их брзо испоручимо. После тога створен је кредибилитет да се та индустрија ангажује и на осталим тржиштима. Дакле, људски потенцијал у фабрикама одбрамбене индустрије јесте наш највећи капитал.

Други фактор јесте репутација коју је изградила одбрамбена индустрија бивше СФРЈ и способност садашње индустрије да репродукује ту врсту квалитета. Сигурно је да су наши производи били конкурентни на основу односа цене и квалитета. Ако посматрамо показатеље извоза у последњих неколико година, чињеница је да је просек око 250 милиона долара на годишњем нивоу. Радује нас и податак да тренутне наруџбе и склопљени уговори, који треба да се реализују наредних година, гарантују минимално тај ниво, а има и наговештаја да ће бити и више. Успех очито постоји, али не може трајати сам за себе. Држава, а не само Министарство одбране, мора активнијим мерама помоћи наменску привреду.

■ *Које ће мере Влада и Министарство одбране предузети ради развоја њене конкурентности и обезбеђења нових тржишта?*

– Влада и надлежна министарства требало би да пруже подршку одбрамбеној индустрији ради стварања предуслова да привредна друштва буду солвентна и стабилна. Зато је Министарство одбране, које у име Владе управља предузећима из групације Одбрамбена индустрија Србије с већинским државним власништвом, покренуло конкретне активности. Именовани су припадници нашег система одбране, као представници државног капитала, у управним структурама привредних друштава, што је добар основ за унапређење рада, а уједно и за јачање контролног механизма већинског власника.

У току је међуресорно усаглашавање новог Закона о производњи и промету НВО пре јавне расправе. Једно од нових решења уграђених у предлог закона јесте могућност за страна улагања у сектор одбрамбене индустрије.

У припреми је програм финансијске консолидације десет привредних друштава из војноиндустријског комплекса, како би се санирале последице лошег пословања у претходном периоду и омогућили њихов ефективнији и ефикаснији рад. Намера нашег министарства је да омогући пословање привредних друштава без терета дугова и камата. Зато смо кренули у неку врсту пеглања прошлости, конверзије дугова фабрика према држави, локалним самоуправама. Желимо да им „очистимо“ билансе, како би постали пожељнији клијенти на комерцијалном тржишту кад се задужују код банака. Држава ће помоћи државним гаранцијама да се направи велики инвестициони циклус, отприлике око 160 милиона евра, како би се донеле кључне нове технологије. Креирамо пословни амбијент, а законом о производњи биће уређени и правни односи.

■ У ојремању Војске Србије средствима НВО акценат је на домаћем развоју и производњи. Како су потребе Војске за ојремањем скромније него некад, каква је економска рачуница?

– Имајући у виду опредељење наше земље да буде војно неутрална, сасвим је оправдано да сами развијемо и производимо кључна средства НВО. Потпуно сте у праву да су потребе Војске у односу на производне капацитете наше одбрамбене индустрије мале, али је економске аспекте потребно посматрати и на основу остварених резултата извоза тих производа, јер оно што је потребно нашој војсци у значајној мери јесте и конкурентан производ на светском тржишту. С друге стране, одбрамбени интереси би увек требало да имају приоритет над економском ефикасношћу.

■ Домаћи развој заснован је првенствено на капацитетима Војнотехничког института. Каква је визија ње услове?

– Улагања Министарства одбране у истраживање и развој средстава НВО није потребно гледати само на основу трошкова, већ као инвестицију, нешто што доноси нову вредност. Улагање у ресурсе ВТИ вишеструко се враћа земљи и доприноси јачању те установе као брэнда Србије. Институт је незамењиви чинилац развоја одбрамбене индустрије Србије. Осим тога, то је

– У Србији су тренутно 52 предузећа регистрована за производњу средстава НВО, у којима ради око 10.000 стално запослених. То су предузећа којима је војни програм доминантна делатност. Појачан је интерес привредних друштава да добију ауторизацију да производе средства НВО, што говори о томе да је то индустријска грана у успону. Није прича у облацима, него доноси новац.

установа која остварује и приходе изнајмљивањем капацитета за потребе испитивања средстава наоружања за стране истраживачке институције. Пружа услуге на домаћем тржишту и извози знање последипломским школовањем иностраних студената, у сарадњи с Универзитетом одбране, где је на јединствен начин спојен теоријски рад и пракса.

Институт ће првенствено развијати капацитете у областима за које се до сада специјализовао. Уједно, наставиће сарадњу с институцијама у нашој земљи које у појединим областима развоја предњаче. Када је реч о међународној сарадњи, ВТИ је исказао заинтересованост за учешће у делу пројеката Европске одбрамбене агенције и очекујемо да будемо и у тој области део европских интеграција. Активно је укључен у академску заједницу Србије и има часопис са међународном препознатљивошћу.

■ Хоће ли се наставити тренд пријема младих истраживача у ВТИ?

– Апсолутно, наставићемо тренд пријема који је почео 2010. године. Међутим, ми већ шест месеци чекамо измену формације која би требало да омогући расписивање

конкурса за пријем око 40 инжењера и техничара. И њих ћемо, у идеалним условима, ако се конкурс убрзо распише, запослити почетком следеће године. Старосна структура у Институту је неповољна и не можемо да дозволимо да најiskusнији истраживачи оду у пензију, а да тек онда на њихова места примамо друге. Морамо примати људе који ће радити заједно са старијим истраживачима, а добро је што је сада велики број пројеката у току. То је најбољи начин да се изврши трансфер знања и да се млади уведу у посао, јер им је за самосталан рад у просеку потребно три године.

■ Од октобра 2012. године укинути су подрачуни услове и сисџему одбране, ђа и ВТИ-ов. Како буџетска средства нису довољна за нормално функционисање џе услове, како ће се решаваџи џај џроблем?

– Проблем укинутих подрачуна установа у Министарству одбране, које су остваривале приход, међу којима је и ВТИ, присутан је и даље. Уопште нисмо сигурни да је наш систем требало да укине подрачун Института, јер су ревносно тумачене одредбе Закона о буџетском систему и није се видео члан који каже да се од укидања сопствених прихода изузимају високошколске и научно-

истраживачке установе. Много смо изгубили јер без подрачуна установа не може да функционише – догодиће се да неко дође у ВТИ, затражи услугу за чију реализацију постоје материјални трошкови. То се не може буџетом унапред планирати, а механизам који је раније постојао омогућавао је брзо реаговање.

Институт морамо да посматрамо и као пословни систем јер има значајну интеракцију с цивилним светом, велики број уговора за развој, али и за одржавање. Подрачун омогућава пословну флексибилност и да ВТИ, радећи мали пројекат за страног купца, ствари предуслове да одбрамбена индустрија добије велики посао.

■ *Ваздухопловни завод „Мома Сћанојловић” и ТРЗ Чачак својевремено су сјасени од привредне пројаси „увлачењем” на буџет. Сада је њихов рад сјабализован. Да ли ће им се мењати сјашус?*

– Право је време да се дискутује о дугорочном решавању статуса тих институција, при чему је мој став да их, сада када су консолидоване, треба вратити у статус војнодоходовних установа. То би повољно утицало и на смањење персоналних трошкова у систему одбране и на интерну ефикасност ремонтних завода. Њихова одрживост не би била спорна јер им систем одбране даје загарантован посао и упошљава од 70 до 80 одсто годишњих капацитета, а преостале би заводи требало да остане на тржишту. Улазак на буџет било ког пословног система по дефиницији га успављује, јер су пословодству и радницима загарантоване плате, али немају тржишни импулс, да „гризу” и траже послове. Нека изађу на тржишну утакмицу, то ће им омогућити да комерцијалним пословима додатно опреме ремонтне капацитете и да за најистакнутије стручњаке обезбеде стимулације. Пример је ТРЗ Крагујевац, који стабилно и добро функционише.

■ *Повраћај Војне контроле квалитета и њено кадровско снажење шакође је значајни*

помак у раду Сектора за материјалне ресурсе којим руководи.

– Када је реч о Војној контроли квалитета, од јануара 2013. године обучени су људи из њиховог састава за интегрисани менаџмент систем, који обухвата стандарде ISO 9001, 14000, 18000, 22000 и 27001. Имамо 13 оспособљених контролора за експертну проверу стандарда, што је значајно повећање у односу на прошлу годину. После реакредитације Војна контрола ће бити овлашћена да даје сертификате осталим организацијама Министарства и Војске, које неће морати да плаћају велике суме цивилним установама за сертификацију стандарда.

■ *Да ли се размишља о повраћају војних контролора у шест предузећа одбрамбене индустрије која су у већинском државном власништву?*

– Мислимо да је дошло време да Војну контролу квалитета поново приближимо фабрикама, јер је обим извоза знатно порастао, а за већину послова постоје државне гаранције. Иако је превасходни задатак фабрика да обезбеде интерну контролу квалитета и на тај начин чувају кредителитет компанија на светском тржишту, сматрамо да је потребна и врста екстерног надзора над контролом квалитета производа. Уверена сам да ће брзо доћи до децентрализације Војне контроле и да ћемо имати неке њихове канцеларије тамо, које ће на лицу места покривати више фабрика одједном. Грешке у овом послу обично се јако скупо плаћају – или животима или економским губицима.

– Нацрт правилника о опремању је урађен и већ више месеци стоји на леду, а то је важан документ. Мислим да наш систем опремања није прилагођен светским стандардима, да је превазиђен. Био је добар за нека времена, али не и данас.

Имамо идеју да новим законом о производњи обавеземо произвођача да за извозне послове у сваком случају има печат Војне контроле квалитета. Да бисмо дошли до тога, морамо да развијемо интерне капацитете Војне контроле – у бројно стању и у њиховој оспособљености.

■ *Интензивирана је међународна војнотехничка сарадња и потписани су многобројни уговори о сарадњи. Какве су перспективе у овој области?*

– Послове међународне војнотехничке сарадње координира и спроводи Управа за одбрамбене технологије. Тежишне активности усмерене су најпре ка сарадњи на заједничким истраживачко-развојним пројектима НВО у областима ваздухопловних платформи, ракетно-артиљеријских и сензорских система. Очекујемо да се врло брзо постигну споразуми са заинтересованим земљама за заједнички развој појединих средстава. Уједно, очекујемо потписивање Административног аранжмана с Европском одбрамбеном агенцијом, чиме ће се створити оквир за учешће на пројектима усмереним на развој способности за реализацију Заједничке безбедносне и одбрамбене политике Европске уније.

Следећа активност јесте имплементација Споразума у области кодификације НАТО-а, у чему су постигнуте значајни резултати. Поред тога, стварамо услове за потписивање Меморандума о разумевању са Агенцијом за подршку и набавку (NSPA) НАТО-а, из чега ће произаћи и могућност коришћења разних механизма сарадње у домену логистике, а најважнији је реализација Поверилачког фонда за уништавање вишкова конвенционалне муниције. Настављају се и остали пројекти међународне асистенције у области делаборације вишкова убојних средстава. ■

Мира ШВЕДИЋ
Снимимо Горан СТАНКОВИЋ